

100 ÉVE ALKOTTÁK AZ 1879. ÉVI ERDŐTÖRVÉNYT

DR. SALI EMIL

Az 1867. évi „...kiegyezés után... szerepe volt minden törvényalkotásnak, mely az ország gazdasági boldogulását segítette elő, tehát az erdőtvörvénynek is. És ha voltak is... gyengéi, ...egészében véve az 1879. évi XXXI. törvény-cikk mégis a legjobb alkotások egyike volt, amelyet az akkori kor ezen a téren széles e világon fel tudott mutatni. Azokkal az eredményekkel szemben, amelyek az ország erdőgazdasága ennek a törvénynek köszönhet, el kell némulnia minden kritikának, mely ezt az alkotást tisztán a mai idők szemüvegén keresztül nézi és bírálja meg.”

Többek között ezekkel a mondatokkal méltatta *Fekete Zoltán* professzor az 1879-ben alkotott erdőtvörvényt, az annak megalkotása 50. évfordulója alkalmával mondott ünnepi beszédében.

Az ünnepi beszéd — amint említettük — az 50. évfordulón hangzott el, de szükséges azt is hozzátennünk, hogy rövid néhány évvel az újabb, az 1935. évi IV. törvény megjelenése előtt. Erre azért kell különös gonddal utalnunk, mert ismeretes, hogy az újabb törvény előkészítése egy évtizedet meghaladó időszakot vett igénybe, s feltételezhető, hogy ez alatt a már meglehetősen koros, korábbi erdőtvörvényt olyan bírálatok is érték, amelyek ellen *Fekete* professzor szükségesnek vélte még ünnepi beszédében is védelmet adni a régi erdőtvörvény számára. Nyilván akadtak olyanok, akik az 1879. évi erdőtvörvényt a huszadik század húszas éveinek szemüvegén keresztül szemlélték és — elmarasztalólag — bírálták.

Most — 100 év elteltével — ugyanazt szögezhetjük le mi is, amit *Fekete* professzor tett: *az 1879. évi erdőtvörvényt alapvetően a saját időszakába helyezve kell vizsgálnunk, bírálnunk.* Azt kell néznünk, hogy az akkori jelenhez képest az akkori jövőbe nézett-e és ezt a jövőt a haladás irányába terelte-e vagy sem.

Minden kétely nélkül leszögezhetjük, hogy ilyen szemüvegen át nézve is *pozitívnak kell itélnünk a törvényt.* Még inkább ilyen véleményt alakíthatunk ki akkor, ha figyelembe vesszük, hogy több szempontból nemcsak az akkori közeli jövő előkészítésére hatott a törvény előnyösen, hanem néhány intézménye, rendelkezése — természetesen a teljesen megváltozott politikai, társadalmi és gazdasági viszonyokhoz igazodva, ill. igazítva — ma is él.

Többek között *Lesenyi* professzor is írja, hogy az 1848—49. évi szabadságharc vérbefojtása után az „osztrák császári abszolutizmus... 1858-ban, az 1852. évi osztrák erdőtvörvényt léptette életbe Magyarországon is...”. Ezt az intézkedést *Fekete* professzor úgy jellemezte, hogy „ez az általános erdőtvörvény mindenestre jóval magasabb színvonalon állott, terjedelmesebb, rendszere-sebb és általában véve sokkal tökéletesebb volt, mint a régebbi, nagyobbára rövid és csak részleges erdőtvörvényeink, azonban később mégis alkalmatlannak

bizonyult arra, hogy az országban mind jobban lábrakapott erdőpusztítást megakadályozza, s az erdők fenntartását kellően biztosítsa. Különösen a hatósági ellenőrzés tekintetében voltak olyan hiányai, melyek a gyakorlatban súlyosan megbosszulták magukat.”

A régi földesurak jövedelmében „beállott visszaesés... mindinkább rátérlete figyelmüket az erdőre... Ez nagy haladást jelentett volna, ha... rátértek volna annak rendszeres, szakszerű használatára... A fakereskedők (azonban) csakhamar felismerték a...kedvező konjunkturális helyzetet, s ajánlataikkal mind sűrűbben keresték meg a pénzt mindig szívesen látó birtokos osztályt... Többnyire hozzáértő szakember megkérdezése nélkül kötötték a legkönnyelműbb szerződéseket. Az erdő valódi értékét nem ismerték... A kivágott erdő helyéig nagy legelőterületekhez jutottak. Erdősítésre természetesen kevesen gondoltak.

Az erdők fakészlete rohamosan fogyott, a talaj ijesztően romlott, s a kopárok egyre szaporodtak. S bár az akkor érvényes törvény intézkedései szintén tiltották az erdőpusztítást, a politikai hatóságok annak megakadályozására tehetetleneknek bizonyultak. Sem szervezetüknél, sem szaktudásunknál fogva nem voltak alkalmasak arra, hogy a törvény tilalmi határozatainak érvényt szerezzenek.”

Ezek után tekintsünk át a 100 éve alkotott törvény szerkezetén és legfontosabb — a mi számunkra ma is irányt mutató — előírásain.

A törvény hat címből állott:

- első cím:* Általános határozatok
- második cím:* Az erdei kihágásokról
- harmadik cím:* A kopár területek beerdősítéséről
- negyedik cím:* Az erdei termékek szállításáról
- ötödik cím:* Az országos erdei alapról
- hatodik cím:* Zárhatározatok

Néhány cím, így az első, a második és a negyedik a szükség szerinti számú fejezetre, a fejezetek pedig szakaszokra oszlottak.

Az első cím I. fejezetének 2. §-a és 3. §-a — mai szóhasználattal — környezetvédelmi előírásokat tartalmaz. A 2. §. ugyanis a következőket mondja:

„Azon erdőkben vagy erdőrészekben, melyek magasabb hegyek kő-görgetegjein, ...vagy hegytetőkön és gerinceken, meredek hegyoldalakon és ezek lejtőin, hegyomlások, kő- vagy hógörgetegek és vízmosások támadásának és terjedésének megakadályozására szolgálnak, vagy amelyek elpusztulása folytán alantabb fekvő területek termőképessége vagy közlekedési utak biztonsága veszélyeztetnék, vagy szélvészek rombolásának út nyitnának — az irtás és tarvágot tiltatik.”

E 2. §-hoz szorosan kapcsolódik a 4. §. mondanivalója:

„Az irtás tiltatik oly erdőkben, melyeknek eltávolítása által a futóhomok terjedésének út nyitnának, vagy melyeknek talaja másnemű gazdasági művelésre (szántóföld, rét, kert vagy szőlő) állandóan nem alkalmas. Az ily talajon álló erdők feltétlenül fenntartandók.”

Lesenyi írja, hogy az ország akkori, mintegy 7,4 millió hektárt „kitevő erdőségeiből 87,3% esett az ...ilyen feltétlenül fenntartandó erdők kategóriájába”.

Amint arra már utaltunk, ezek az erdők elsődlegesen védő célt szolgáltak. Utaltunk azonban arra is — hivatkozva Fekete professzorra —, hogy a törvény megalkotásának időszakában jelentős erdőirtások folytak annak érdekében, hogy a mezőgazdasági termelést az akkor általában lehetséges extenzív módon,

azaz a mezőgazdasági művelés alá vont területek növelésével bővítsék. Utalhatunk azonban arra is, hogy — a felszabadulást követően — a mezőgazdasági termelés fejlődésének intenzív szakaszában azokat a területeket kaptuk meg, illetve vissza erdőtelepítésre, amelyeket az extenzív fejlődés időszakában indokolatlanul, pontosabban kellő megfontolás nélkül irtottak ki.

A nagyfokú gazdasági liberalizmus idején is jelentős intézménye a törvénynek, hogy az említett célú, illetve rendeltetésű erdőkben való gazdálkodás módját a hatóság állapította meg (pl. minden ilyen erdőben tiltotta a legeltetést és az alomgyűjtést). Elismerte azt is, hogy az ilyen erdőben való gazdálkodás a szokásosnál nagyobb költséggel jár vagy kisebb a hozama, esetleg egyidejűleg fennáll mindkét körülmény: ezért az erdőtulajdonos legalább adókedvezményt, indokoltabb esetben pedig adómentességet kapott. Ismét mai szóhasználattal: olyan szabályozórendszert adott e tekintetben, hogy az ilyen erdők fenntartása, a bennük folytatott gazdálkodás az erdőtulajdonos számára ne váljék kedvezőtlené.

Ebben a fejezetben gondoskodik az erdők védelméről: tiltja, illetve jelentősen korlátozza az erdőben való tűzgyűjtést, intézkedik az erdőtűz oltásához közerő igénybevételének lehetőségéről, s intézkedéseket tartalmaz erdei rovarkárok esetére.

Mai megítélés szerint is roppant fontosnak és egyben előremutatónak kell ítélnünk az első cím II. fejezetében foglaltak jelentős részét. Hadd idézzük innen a 17. §-t. „Az állam, a törvényhatóságok, a községek, az egyházi testületek és egyházi személyek — mint ilyenek — birtokában levő, továbbá köz- és magánalapítványok- és hitbizományokhoz tartozó erdők, valamint a közbirtokossági erdők is (ezen elnevezés alatt értetvén az úrbéri rendezés alkalmából, mint erdőilletőség, a volt úrbéreszek tulajdonába átment erdők is) addig, míg közösen használatnak, gazdasági rendszeres üzemterv szerint kezelendők.

Ugyanezen szabály áll a bányáipar és más iparvállalatok céljaira alakult részvénytársulatok erdeire is...

Ezen gazdasági tervek — tekintettel az erdők terjedelmére, állapotára, az erdőbirtokos szükségleteire és az erdők okszerű jövedelmezésére — akként készítendőek, hogy az erdők jó karbantartása, s használatuk tartamossága biztosítottak s a fatenyésztésen kívül az erdei melléktermények használata is szabályoztassék.

Az erdőkezelési és erdőőrzési személyzet létszáma, valamint ott, hol az erdő a volt úrbéreseket megillető szolgálommal van terhelve — ezen szolgálomnak — minősége, terjedelme és értéke a gazdasági tervben szintén kimutatandó.”

Ha van valamilyen tartós jelzője egy-egy ország erdőgazdálkodása színvonalának, akkor ez elsősorban az, hogy az *üzemterv szerint való gazdálkodás kötelezettsége az erdők területének mekkora hányadára terjed ki és a tervben előírtakat mennyire hajtják végre*. Szintén Lesenyitől tudjuk, hogy üzemtervi kötelezettség az ország összes erdőségének 63,7%-át, tehát gyakorlatilag a kétharmadát, azaz döntő hányadát terhelte. A törvényalkotást megelőző időszakban „a rendszeres üzemterv — amiként azt Fekete professzor is megállapította — ritka volt, mint a fehér holló, s ahol készítettek is ilyeneket, például az állami erdőgazdaságokban, ott is csak kivételesen alkalmazkodtak hozzájuk”.

A törvény — hogy ne maradjon holt betűk halmaza — rendelkezett arról, hogy a gazdasági terveket az erdőbirtokosok költségén öt éven belül el kell készíttetni — írja a 18. §.

Okkal állapította meg Fekete Zoltán, hogy „hány városi, községi, egyházi, közbirtokossági és hibizományi erdőbirtok jutott volna a teljes pusztulás lej-

tőjésre, s mennyi nemzeti vagyon pocsékolódott volna el enélkül a törvény diktálta, bölcs kényszer nélkül”.

A gazdasági tervet — ha az erdő egy törvényhatóság területére terjedt ki — az illető közigazgatási bizottságnak, ha több törvényhatóságra terjedt ki, akkor a földművelés-, ipar- és kereskedelemügyi minisztériumnak kellett bemutatni. Ez esetben a miniszter a terveket az érintett törvényhatóságoknak leküldte. A közigazgatási bizottságnak meg kellett hallgatnia az erdőfelügyelőt, ki kellett alkítnia a saját véleményét s ennek kíséretében a tervet jóváhagyásra meg kellett küldenie. „A földművelés-, ipar- és kereskedelmi miniszter az illető kezelő miniszter által hozzá áttett tervek felett az illető kezelő miniszterrel egyetértőleg — a közigazgatási bizottság részéről közvetlenül felterjesztett gazdasági tervek felett pedig önállóan határoz, és szükség esetében ezek módosítását, vagy egészen új gazdasági tervnek készítését rendelheti el.”

Célszerű közbevetőleg megjegyeznünk, hogy az 1935. évi IV. törvény már nem tulajdonosi kategóriához, hanem az erdőbirtok nagyságához (500 kat. holdhoz, azaz kb. 300 hektárhoz) kötötte az erdőgazdasági üzemterv szerint való gazdálkodás kötelezettségét. Ez az erdőknek gyakorlatilag azonos hányadát, 65⁰/₀-át jelentette.

Ugyancsak utalnunk kell arra is, hogy *Kaán Károlynak*, az „Erdőgazdasági problémák” c., az Erdészeti Lapok 1923. évi évfolyamában írt tanulmánya alapján teljesen egyértelműleg megállapítható, ill. bizonyítható, hogy a korlátolt forgalmú, azaz üzemtervi kötelezettség alá vont erdők faállományának élőfa-készlete, ennek eredet szerint való összetétele jelentősen kedvezőbb volt, mint a szabad forgalmú erdőbirtokoké.

Visszatérve a 100 éve alkotott erdőtörvényhez, ennek 20. §-a szerint „a ... megállapított (mai szóhasználattal: jóváhagyott) gazdasági tervtől önkényesen eltérni nem szabad; ha azonban a megváltoztatást fontos okok kívánják, az iránt a birtokos a közigazgatási bizottság útján, mely véleményét ehhez csatolja, az illető miniszterhez folyamodhatik, esetleg az által a módosításra köteleztethetik is.”

Amint az az idézetekből megállapítható, a törvény alkotói úgy rendelkeznek, hogy a jóváhagyott erdőgazdálkodási üzemterv szerinti munkálkodást kell folytatni. Hogy ez valóban így történjék, a törvény a szakszerű gazdálkodás maradéktalan megoldására más rendelkezéseket is tartalmazott. Hadd említsük meg, hogy ezek a rendelkezések — ha kissé módosult megoldásban is — *ma is élnek, s megtartásuk az erdészeti hatósági szerveknek állandó ellenőrzési feladata.*

A törvény 21. §-a ugyanis előírja, hogy „a gazdasági rendszeres üzemterv szerint kezelendő” erdőkben az erdőbirtokosok — éppen a gazdasági terv szerinti erdőkezelés biztosítása végett — kötelesek szakértő erdőtiszteket alkalmazni, ill. tartani. A közigazgatási bizottság beleegyezésével, ill. jóváhagyásával, több erdőbirtokos közösen tarthatott erdőtisztet.

Nyilvánvaló azonban, hogy az erdőtisztek (azaz a felsőfokú végzettségű erdészeti szakemberek) alkalmazása nem elégséges, és szükségesnek ítélte a törvény — a 22. §-ában —, hogy ugyanezeknek a korlátozott forgalmú erdőknek a birtokosai kötelesek az erdők megőrzése végett elegendő számú erdőőrt tartani. A törvény az erdőőrök közös alkalmazására is megadta a módot, ha ennek feltételei megvoltak.

A törvénynek mintegy húsz szakasza foglalkozik a — mai szóval — hatósági, igazgatási feladatokat ellátó szervezetekkel, ill. ezek feladataival.

Megállapította, hogy az *első fokú erdőrendészeti hatóság a közigazgatási bizottság.* Ennek jogköre a következőkre terjed ki:

1. az erdők kezelésében a törvényesség biztosítása,
2. a jogszabályok megtartatása,
3. indokolt esetben a saját részéről rendeletek és utasítások kibocsátása, a törvényellenes cselekmények megtiltása, az erdőfelügyelő véleményének meghallgatásával,
4. az erdőtisztek felesketése, névjegyzék vezetése az erdőtisztekről és az erdőőrökről,
5. erdőtűz és rovarkár pusztításainak megakadályozása,
6. évenként a törvényhatóság tájékoztatása a felügyelete alá tartozó erdők állapotáról,
7. az erdőtörvény végrehajtása.

Gyakorlatilag ezt a kérdést úgy oldották meg, hogy a „közigazgatási bizottság a ... törvényben meghatározott teendői végrehajtására saját kebeléből egy külön három tagú bizottságot választ, melynek ülésében az erdőfelügyelő is, mint véleményező részt vesz. Ezen albizottság működéséről a közigazgatási bizottságnak rendes üléseiben jelentést tesz.”

„A másodfokú, s egyszersmind a legfőbb erdőrendészeti hatóságot az egész országra nézve, a földművelés-, ipar- és kereskedelmi miniszter gyakorolja, ki a szükséges szabályrendeleteket és utasításokat ezen törvény alapján adja ki” — mondja a 27. §.

A törvény részletes rendelkezéseket tartalmaz az erdőfelügyelőségi kerületekről, a királyi erdőfelügyelőkről, a segédszemélyzetről, a személyi állomány képzettségéről. Figyelemre méltó rendelkezése a törvénynek az, hogy az erdőfelügyelő a miniszterhez fordulhat közvetlenül az esetben, ha a közigazgatási bizottság nem, vagy késedelmesen intézkedik. Itt is megemlíthetjük, hogy ez a gyakorlat is él, mindmáig.

A királyi erdőfelügyelők ellenőrző tevékenysége nyilván nem volt a mai erdőfelügyelőségekéhez hasonlóan intenzív. A törvény 34. §-a ugyanis azt írta elő, hogy „a királyi erdőfelügyelő köteles kerületét évenként legalább egyszer beutazni, s ... tapasztalatait — a közigazgatási bizottság útján — ... a miniszternek felterjeszteni”.

Kielégítő módon rendezték az erdészeti személyzet jogállását is. E körből két témára célszerű utalnunk: „a hatóságilag felesketett erdőtisztek és erdőőrök szolgálatukban közbiztonsági közegeknek (mai szóhasználattal: hivatalos személynek) tekintendők és mint ilyenek, lőfegyvert is viselhetnek ...”, a másik: „az erdőtisztek azon erdőbirtokosok erdeire nézve, kiknél szolgálatban állnak, a hatóságok által szakértőkül nem alkalmazhatók”.

A törvény első címének IV. és V. fejezete az erdőrendészeti áthágásokkal, azaz a saját erdőben elkövetett és büntetendő szabálytalanságokkal foglalkozott:

- erdőrendészeti áthágásnak minősült tiltott területen az irtás, ill. tarvágás,
- e körbe sorolta az erdősítés elmulasztását, az üzemtervtől engedély nélkül történő eltérést,
- tiltott helyen a tuskó- és gyökérirtást, a legeltetést,
- s ide tartozott a túlhasználat.

Az e cselekmények elkövetői ellen kiszabható pénzbüntetések már az első esetben is jelentős nagyságúak voltak, ismétlődés esetén pedig az első többszörösére rúgtak. Így megállapítható, hogy a büntetés visszatartó ereje a tulajdonos terhére meglehetősen nagy volt.

A más tulajdonos erdejében elkövetett erdei kihágásokkal a törvények közel 100 szakasza foglalkozik. A magántulajdoni viszonyoknak megfelelően, ezek büntetetheisége igen széles körű volt. Ha az erdőben lopott dolog értéke

vagy az okozott kár összege a 30 Ft-ot meghaladta, akkor a cselekmény a büntető törvénykönyv értelmében már általában vétségnek vagy büntettnék minősült.

Erdei kihágásnak (mai szóhasználattal: szabálysértésnek) minősültek — többek között — a következők:

- az erdőből annyi, egymás mellett álló fa lopása, hogy ezáltal a faállományban hézag keletkezik,
- gallyak levágása, kéreg lehántása,
- zöld lomb, moha, gubacs, mag, erdei gyümölcs, gomba, föld, agyag, fenedv lopása,
- legeltetés engedély nélkül,
- erdészeti berendezések, jelzések rongálása,
- erdőbe nem való anyag (pl. szemét) szállítása,
- tűzrakás engedély nélkül, valamint az erdőtűz oltásában való közreműködés megtagadása.

A kihágási hatóságok

- *első fokon*: megyékben a szolgabírák, városokban a kapitányok, Budapesten az illető kerületi előjáró,
- *másodfokon*: a főispán, ill. alispán, a polgármester, a polgármester-helyettes és a közigazgatási bizottság két tagja.

volt.

A törvény azokon a helyeken, ahol a lopások elszaporodtak, módot adott faanyagszármazási és -szállítási igazolás kiadására.

Roppant fontos, közérdekű erdészeti feladatot tárgyal a törvény *harmadik címe*: a kopár területek beerdősítéséről rendelkezik. Legcélszerűbb, ha a törvény 165. §-át szó szerint idézzük: „oly kopár-területek, melyeken hegyomlások, hó- vagy kőkörgetegek megakadályozása, szélvészerek és vizek rombolásának valamint a futóhomok tovább terjedésének meggátlása végett a talaj megkötése közgazdászati szempontból szükséges, — beerdősítendő, s azontúl” ezeket védőerdőként kell fenntartani.

Tovább idézünk: „a beerdősítendő területeket a királyi erdőfelügyelő előmunkálatai alapján az érdekelt földbirtokosok, községek és törvényhatóságok, valamint az illetékes közigazgatási bizottság meghallgatása után a földművelés-, ipar- és kereskedelmi miniszter határozza meg s azok beerdősítését... elrendelheti”. „A beerdősítés kötelezettsége első helyen azt vagy azokat terheli, kinek vagy kiknek birtoka általa megvédtetik.” Ez utóbbi rendelkezés alapján vagy a terület tulajdonosának vagy az érdekelt birtokosokból alakult társulatnak kellett az erdősítést végrehajtania. Indokolt esetben az ilyen társulatot hatósági kényszerrel is létrehozhatták. Ugyanakkor a törvény kisajátítási jogot is adott a társulatnak, sőt az erdősítéshez a következő támogatásokat adhatta:

- a beerdősítés alá vont területet adómentessé tehetette,
- ingyen adott magot és csemetét,
- „pénzkölcsönökkel azon esetben, ha az erdősítés hivatalból rendeltetik el, és az egyesek és társulatok hitelesen kimutatják, hogy a munkát önjerejükön teljesíteni képtelenek”,
- „pénzkölcsönökkel azon esetben, ha az erdősítés hivatalból rendeltetik el, rendeltetnék és az érdekelték képesek bebizonyítani, hogy a beerdősítés folytán elért előny csekélyebb lesz, mint a beerdősítésre fordított mun-

ka és költség.” Ebben az esetben a különbséget az állam — visszafizetésre való igény nélkül — államsegélyképpen engedélyezte.

Évente állapították meg azt az összeget, amely a földművelés-, ipar- és kereskedelmi miniszter által — a pénzügyminiszterrel egyetértőleg — beerdősítési célokra kölcsön- és államsegélyképpen fordítható. A törvény e két minisztert hatalmazta fel a beerdősítés határidejének és pénzügyi feltételeinek megállapítására.

A törvény *negyedik címe* az erdei termékek szárazon és vízen történő szállításával foglalkozott. E rendelkezések közül kiemelhetjük, hogy a földtulajdonosok — a kár megtérítése ellenében — kötelesek voltak tűrni, hogy földjükön az erdei termékeket átszállítsák. A vízi szállítások esetében különös tekintettel kellett lenni a vízügyi érdekekre, azaz az ivóvízvételekre, az öntözésre, az árvízvédelemre, a hajózásra stb.-re. Mulasztás esetén az erdőgazdálkodást folytató természetes vagy jogi személynek megfelelő összegű kártérítést kellett fizetnie.

A pénzbüntetések — visszatartó cézzal — ebben is nagyobbak voltak, mint az okozott kár összege. A kárt szenvedett azonban — érthető okoknál fogva — a pénzbüntetés összegéből a kárának megfelelő hányadot kapta meg. Ez adott módot az országos erdei alap létrehozására, amit a törvény az *ötödik címben* a következőképpen szabályozott: „a ... kártérítésen felül fennmaradt behajtható pénzbüntetésekéből és az elkobzott tárgyak eladásából befolyt összegek 1/5 részben az illető községi szegény vagy betegápolási alap, 4/5 részben a képezendő országos erdei alap javára fordíthatnak”.

„Az erdészeti célokra szolgáló országos erdei alapot a földművelés-, ipar- és kereskedelmi miniszter kezeli.”

A *hatodik cím* a záróhatározatokat adja meg. Ezek közül a leglényegesebb az, hogy a törvény végrehajtása a földművelés-, ipar- és kereskedelmi, továbbá az igazságügyi, pénzügyi, belügyi és közmunka- és közlekedési miniszter feladata.

*

A 100 éve alkotott erdőtörvény számos előírása — új körülmények között, új megfogalmazásban — hatálya alatt és a hatályvesztést követően is élt és él. Így például okkal említik fel a kortárs szakírók, hogy ez az erdőtörvény volt a leghatározottabban az előfutára a szakma körében általánosan ismert és igen gyakran felemlített másik törvénynek, az alföldi erdők telepítéséről és a fásításokról szóló, 1923. évi XIX. törvénynek.

Vitathatatlan ugyanakkor az is, hogy a most 100 éve alkotott erdőtörvény nagy hatást gyakorolt az 1935. évi IV. törvény több fontos intézményére is.

Az 1879. évi, XXXI. törvényről nem emlékezhetünk meg anélkül, hogy a megalkotásában érdemeket szerzett szakemberekről ne szólnánk: az előkészítésben és az illetékes kormányzati fórumokon *Bedő Albert* képviselte a szakmát; előadóként részt vett a minisztertanács és az országgyűlés ülésén is. A törvény összeállításában nagy része volt a két ismert erdésznek: *Divald Adolfnak* és *Wagner Károlynak*.

Befejezésül legyen szabad arra utalnom, hogy az erdőtörvény életrevalóságát, célszerűségét, a végrehajtásában való következetességet mutatják és bizonyítják azok az erdők amelyeket a törvény szellemében hoztak létre, kezeltek és tartottak fenn.

Hazánk sajátos erdészeti adottságainak tulajdonítható, hogy 100 évig általában csak a mageredetű tölgyeseket és bükkösöket tartjuk fenn. Ezek a faállományok hiteles tanúként bizonyítják, hogy *kiváló volt a törvény, s — tegyük*

hozzá — kiváló volt az a szakembergárda, amely a végrehajtás biztosítékát adta.

FELHASZNÁLT IRODALOM:

1. *Fekete Zoltán*: Ünnepi beszéd az erdőtörvény 50 éves fennállásának emlékére. (Erdészeti Lapok, Budapest, 1931. LXX. évf. 1. füzet, 16—27. old.)
2. *Klekner Alajos*: Az erdőtörvény magyarázata. (Budapest, 1881, Franklin Társulat kiadása.)
3. *Lesenyi Ferenc*: A magyar erdőgazdaság története és mai helyzete. (Budapest, 1936, Pátria RT kiadása.)
4. *Petrás Jakab és Serbán János*: Az 1879. évi, XXXI. törvénycikknek az erdei kihágásokra vonatkozó intézkedései. (Beszterce, 1910, a szerzők kiadása.)
5. *Franer Ervin*: Az 1935: IV. tc. és végrehajtása. (Budapest, 1942, a szerző kiadása.)
6. — 1879. évi XXXI. törvénycikk: Erdőtörvény (Budapest, 1879, Ráth Mór kiadása.)
7. — Az erdőtörvény-javaslat tárgyalása (kivonat a képviselőházi és főrendiházi naplóból; Budapest, 1879, Pesti Könyvnyomda RT kiadása.)

Bővíthető-e fenntartás nélkül az erdeifenyő ültetési hálózata? Az NDK-beli *J. Bergmann* és *P. Jeserigk* az eberswaldei erdőterületen a termőhely, a gyomosodás és az ápolás kérdéseit vizsgálta az ültetési hálózat függvényében. Ennek alapján kívántak választ adni arra, hogy célszerű-e az erdeifenyő ültetési hálózatot bővíteni vagy sem. Kísérleteik bizonyító ereje nem lett kifogástalan azért, mert a valóságos tág hálózatra nézve kísérleti parcellájuk nem volt. Ennek ellenére számos figyelemre méltó megállapításuk van, amelyekre nekünk is érdemes gondolni, főleg napjainkban, amikor az ültetési hálózat további bővítésére, az erdősítési csemeteszám csökkentésére törekszünk.

Az első megállapításuk az, hogy a hálózat meghatározásakor az eddigieknél nagyobb szerepet kell adni a termőhelynek. A hálózatnövelés fokozza a gyomosodást. A 16 ezer db/ha csemetét ők már tág hálózatnak tekintik az erdeifenyő-erdősítésknél.

A második megállapítás szerint hálózatbővítésre a közepes termőhelyeken van főleg lehetőség. Jobb termőhelyen a gyomok sokaságát vegyszeres gyomirtással is alig lehet féken tartani. Az ápolási időszak 5 éves koron túlra nyúlik, ami már technikailag is nehézséget okoz.

Harmadik eredményük az volt, hogy a gyengébb termőhelyen a vegyszeres növényirtást célszerű ugyan alkalmazni, a hálózat bővítése mégsem ajánlható. A kedvező csemeteszám itt szerintük 18 ezer db/ha.

A szerzők a továbbiakban valódi tág hálózatú kísérleteket terveznek (ilyenekkel még nem rendelkeznek) és a későbbiekben majd az ág- és koronaméreteket is vizsgálni kívánják. Véleményük szerint az ápolási költségek csökkentése a fontosabb szempont még akkor is, ha ez az erdősítési költségek növelésével jár.

Nálunk, Magyarországon is sok vita folyik az erdősítési hálózatról. Mi azért vagyunk szerencsésebb helyzetben, mert több mint másfél évtizede kezdtük a valódi tág hálózatú (2,8×1,4 m) erdősítési kísérleteket az erdeifenyvesekben. A kísérleti eredményekről már egy tanulmány keretében tájékoztattam AZ ERDŐ olvasóit. A jövőben is tervezem ezt. Nálunk a 16—18 ezer db/ha csemeteszámnak alig a felét használjuk fel napjainkban az erdeifenyő-erdősítések során. Adott termelési célok (termőhelyek) esetén van kilátás ennek a további csökkentésére is.

(P. Mörmann, AFZ, 1978. 39. Ref.: dr. *Solymos R.*)